

BURGERSCHAPSBELEID

DE WAGEMAKER

Dorps en werelds tegelijk

Het team van de Wagemaker en schoolleiding werken intensief samen
aan onderwijs en maken het onderwijs doelgericht beter

Datum: 01-10-2025

Inhoud

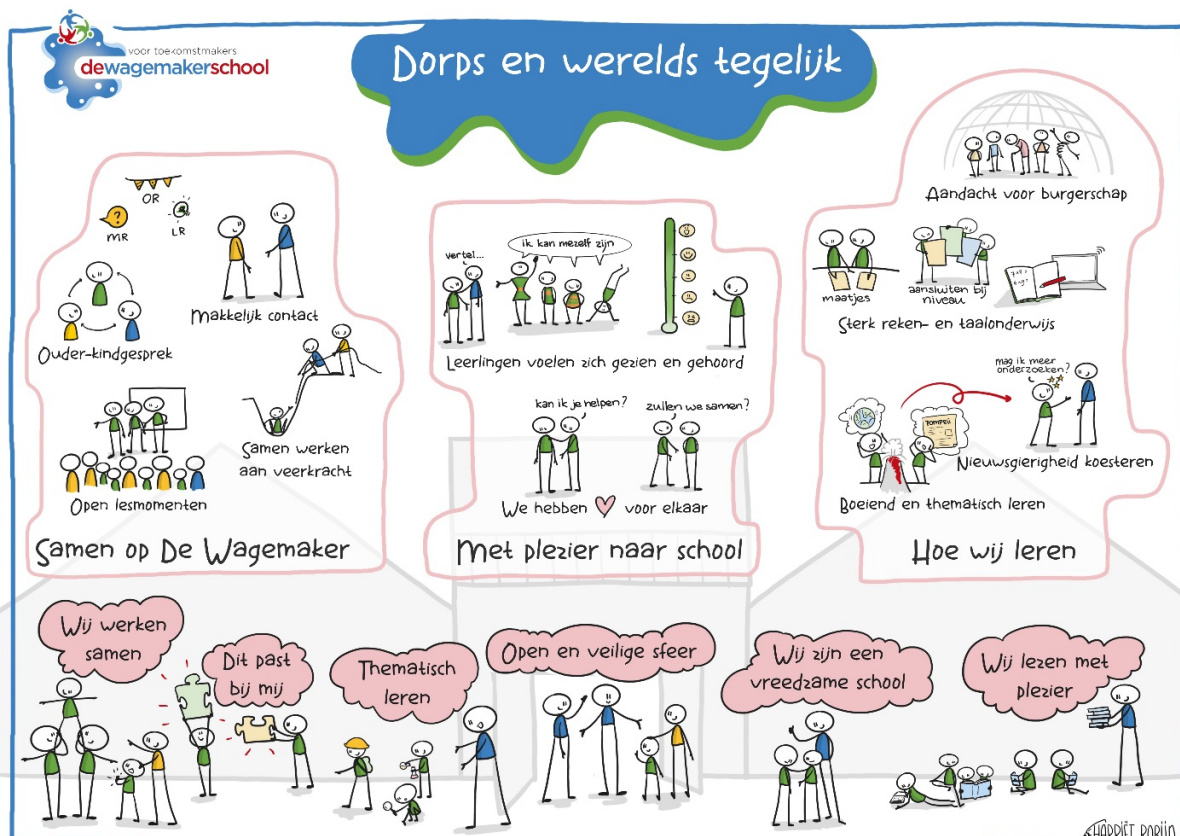
Inleiding	3
1. Schoolmissie en visie van de Wagemaker	4
Visie op Burgerschap van de Wagemaker	4
2. Context van de school	4
Duiding van de context	5
3. Onze burgerschapsdoelen	5
4. Aanpak	6
Leerlijn burgerschap	6
Methode Vreedzaam	7
5. De Wagemaker als oefenplaats	7
SLO-kerndoelen burgerschap	8
6. Burgerschap als onderdeel van kwaliteits- en onderwijskundig beleid	8
Verbinding	8
Rol van de teamleden	8
Specialismen	9
Borging leerlijn burgerschap	9
Borging Burgerschapsbeleid	10
Bijlage 1 Uitwerking schoolspecifieke leerlijnen	11
Koppeling schoolspecifieke leerdoelen aan SLO-kerndoelen burgerschap	11
Bijlage 2 De Wagemaker als oefenplaats	17
Bijlage 3 Activiteiten kalender	24

Inleiding

Op De Wagemaker geloven we dat burgerschap niet begint bij regels of documenten, maar bij dagelijks samenleven. In onze kleinschalige school, stevig geworteld in het dorp Landsmeer en met de blik open naar de wereld, leren kinderen wat het betekent om deel uit te maken van een gemeenschap en de democratische samenleving. *Dorps en werelds tegelijk* is voor ons geen slogan, maar een houding: je thuis voelen, verantwoordelijkheid nemen en nieuwsgierig zijn naar de ander en de wereld om je heen.

Dit burgerschapsbeleid beschrijft hoe wij, vanuit onze missie, visie en schoolcontext, doelgericht werken aan de burgerschapsvorming van onze leerlingen. We hebben onze schoolspecifieke doelen vastgesteld op basis van wat onze leerlingen nodig hebben in hun huidige leefwereld én met het oog op hun toekomst in een democratische samenleving. Daarbij hebben we expliciet aansluiting gezocht bij de definitieve conceptkerndoelen burgerschap van de SLO.

In dit plan laten we zien hoe deze doelen zijn uitgewerkt in samenhangende leerlijnen, hoe burgerschap een plek krijgt in ons dagelijks handelen en onderwijsaanbod, en hoe onze school fungeert als een democratische oefenplaats. Ook beschrijven we hoe we de kwaliteit van ons burgerschapsonderwijs volgen, evalueren en borgen, zodat het geen momentopname is, maar een blijvend onderdeel van onze schoolontwikkeling. Dit beleidsplan is daarmee zowel een verantwoording als een richtinggevend document: het maakt zichtbaar waar we voor staan, wat we doen en waar we ons als school verder in willen ontwikkelen

1. Schoolmissie en visie van de Wagemaker

De Wagemaker is een plek waar de verbinding met de leerling centraal staat. Ouders en leerkrachten werken hier samen aan de brede ontwikkeling van onze kinderen. Naast sterk reken- en taalonderwijs laten wij onze leerlingen groeien tot nieuwsgierige burgers, die hun talenten ontdekken en inzetten om te worden wie zij willen zijn.

Op de Wagemaker geven we de leerling de ruimte om regelmatig zelf de manier, plaats en tijd van het leren te bepalen. De leerkracht neemt een coachende rol aan om de leerling de ruimte te geven voor groei in het eigen leer- en ontwikkelingsproces.

Wij leren de leerlingen de wereld te verkennen op een thematische en geïntegreerde manier. Daarbij werken we ook regelmatig groeps-doorbroken. Bij het thematisch werken maken we ruimte voor de talenten van leerlingen.

Visie op Burgerschap van de Wagemaker

“Dorps en werelds tegelijk” is de slogan van de school. Hiermee vertellen we dat we met trots deel uitmaken van het dorp Landsmeer. Het is ons ‘Heem’, hier zijn we thuis. We zijn een kleinschalige school, kennen elkaar allemaal en hechten waarde aan onderlinge relaties en goed contact.

Naast dorps willen we ook ‘werelds’ zijn. Met ‘werelds’ doelen we enerzijds op geweldig, we gunnen onze leerlingen namelijk een geweldige schooltijd, maar we doelen ook op ‘van deze wereld zijn’. Zij leren over het samenleven in een democratische rechtsstaat en over diversiteit in de samenleving. Daarbij doen ze ervaringen op in het omgaan met verschillende perspectieven en ervaringen van anderen in deze wereld. Wij willen leerlingen ondersteunen in het uitgroeien tot nieuwsgierige burgers die hun talenten gebruiken om te worden wie zij willen zijn en daarmee waardevol bijdragen aan het dorp en de democratische samenleving waarin we leven.

Voor onze school geldt dat het volgende van groot belang is:

- Iedereen mag er zijn
- De grondwet Wagemaker geldt voor alle betrokkenen van de school
- We spreken elkaar aan als bovenstaande in geding is.

2. Context van de school

De Wagemaker is een basisschool gelegen in een kleinschalige, dorpse omgeving onder de rook van Amsterdam. De school heeft een gemiddelde schoolweging en spreidingsgetal, wat een gemiddelde score rechtvaardigt. De meeste leerlingen komen uit de nabije omgeving, waar een mix van huur- en koopwoningen te vinden is. Hoewel er geen grote zorgen zijn, moet het onderwijsaanbod voor een klein aantal leerlingen worden aangepast.

In de afgelopen jaren heeft het sturen op duidelijke gedragsverwachtingen veel aandacht gedacht vanwege een toename van ongewenst gedrag. De school werkt aan een betere samenwerking en overdracht met peuterspeelzalen en kinderdagverblijven.

Ouders van de leerlingen hebben gemiddeld een gemiddelde opleiding genoten, en sommige ouders beheersen de Nederlandse taal nog niet volledig. Relatief veel ouders zijn zelfstandig ondernemers.

Kinderen van de Wagemaker groeien (zoals we zien) op in welvaart en ervaren in hoge mate vrijheid in hun leven; veel is mogelijk. Zij zijn voornamelijk gewend aan 'gelijken' dorpsgenootjes en ervaren in toenemende mate dat er leerlingen vanuit andere culturen bij ons op school komen en dat zij andere opvattingen hebben. Er zijn signalen van intolerantie, discriminatie en buitensluiten. Tot slot is voor onze kinderen de invloed van gamen op een kinderleven een aandachtspunt.

Duiding van de context

Als we naar onze populatie kijken zien we een aantal uitdagingen voor onszelf. Het is belangrijk dat we actief werken aan respect voor diversiteit, het omgaan met verschillen in opvattingen en achtergronden en het tegengaan van uitsluiting en discriminatie. In vrijheid opgroeien is ook leren verantwoordelijkheid te nemen voor elkaar in de echte wereld en online.

Daarnaast zien we het ondernemerschap van deze populatie als kans die we graag willen benutten. Je steentje bijdragen op school, in het dorp en aan de democratische samenleving moet iets heel vanzelfsprekends zijn.

3. Onze burgerschapsdoelen

Welke kennis, vaardigheden en houdingen horen daarbij voor de leerlingen van obs de Wagemaker?

Vanuit onze missie en visie en de geschetste context kiezen wij bewust voor een beperkt aantal heldere, schoolspecifieke burgerschapsdoelen. Deze doelen geven richting aan ons pedagogische en didactisch handelen en maken concreet wat wij van leerlingen verwachten in gedrag, houding en handelen. Ze sluiten aan bij de leefwereld van onze leerlingen en bij de maatschappelijke opgaven waar zij vanuit hun huidige context mee te maken krijgen. De volgende twee burgerschapsdoelen vormen daarbij het fundament van ons burgerschapsonderwijs op De Wagemaker.

Schoolspecifiek doel 1: Respect, inclusie en diversiteit

Wij hebben respect voor ieder ander, iedereen mag er zijn en waarderen we en we sluiten niemand buiten (inclusie)

- Ik weet wat burgerschapswaarden als respect, inclusie, gelijkwaardigheid en diversiteit betekenen en waarom ze in een democratische samenleving zo belangrijk zijn (*kennis*).
- Ik kan mijn eigen mening goed onderbouwen met argumenten, mijn eigen mening uitstellen, actief luisteren en constructief omgaan met meningsverschillen en conflicten (*vaardigheden*).

- Ik benader anderen met een open en nieuwsgierige houding en sta open voor andere perspectieven (*houding*).

Schoolspecifiek doel 2: Maatschappelijk ondernemerszin

Wij hebben maatschappelijke ondernemerszin en dragen ons steentje bij aan de democratische samenleving; niet alleen voor onszelf maar ook voor een ander

- Ik ken de Landsmeerse leefomgeving en de werking van democratische processen, en weet dat ik daar invloed op kan uitoefenen (*kennis*).
- Ik kan goed samenwerken, gebruik maken van mijn stem, meehelpen en actievoeren bij het oplossen van een lokaal of maatschappelijk probleem (*vaardigheden*)
- Ik voel me verantwoordelijk voor mijn omgeving en wil een positieve bijdragen leveren aan het dorp Landsmeer en de democratische samenleving (*houding*).

Elke leerling die uiteindelijk in groep 8 de school verlaat, heeft geleerd om zowel "Dorps als Werelds" te zijn. Ze zijn goed op de hoogte van de bijzonderheden van hun eigen dorp en zijn ruimdenkend en niet-veroordelend ten aanzien van anderen. Onze leerlingen zijn zich bewust van de onderlinge verschillen tussen mensen en tonen respect en nieuwsgierigheid in plaats van een oordeel. Ze zijn bereid om anderen te helpen en hebben aandacht voor minderbedeelden. Daarnaast onderzoeken ze hoe ze kunnen bijdragen aan het welzijn van anderen.

4. Aanpak

Om onze burgerschapsdoelen te kunnen realiseren binnen de Wagemaker zetten we de volgende kwaliteiten en middelen in:

- de kennis en kunde van de kartrekkers van het team in burgerschap
- de pedagogisch- didactische vaardigheden van het team
- de diverse (culturele) kennis, ervaringen en vaardigheden van de leerlingen
- de methode Sociaal Emotionele Ontwikkeling: De Vreedzame School
- de methode wereldoriëntatie: Blink geïntegreerd
- de 2 schoolspecifieke leerlijnen en de Wagemaker-kalender (bijlage 1)
- het activiteitenoverzicht gekoppeld aan de SLO-kerndoelen (bijlage 2).
- de activiteitenkalender (bijlage 3)

Leerlijn burgerschap

We hebben de schoolspecifieke doelen uitgewerkt in leerlijnen. Zie hiervoor bijlage 1. Middels de opzet van dit programma beogen we onze leerlingen in de verschillende fases van de school voldoende sociale, democratische en maatschappelijke bagage mee te geven op hun weg naar het voortgezet onderwijs en voor democratische samenleven.

Methode Vreedzaam

De methode Vreedzaam sluit in onze ogen mooi aan bij de burgerschapsdoelen die we voor de Wagemaker als richtlijn gebruiken en dekt ook de belangrijke aspecten van de burgerschapswet. Onderstaande visie ligt dat verder toe:

Visie

Onze school werkt met het programma van De Vreedzame School. De school vormt een gemeenschap waar de hele schoolpopulatie kan oefenen met burgerschap. Leerlingen, leraren, directies én ouders. Er is aandacht voor de eigen identiteitsontwikkeling. Hoe is een kind? Hoe gedraagt het kind zich naar anderen, naar de omgeving en naar de wereld? Uitgangspunt is het in verbinding staan met de ander, de groep, de school en zelfs de wijk. Vreedzame Scholen werken met een schoolgrondwet. Hierin staan sociale normen die passen bij de waarden uit de Nederlandse grondwet. De sociale normen komen ook terug in het lesprogramma en zorgen samen voor de in de wet genoemde cultuur. Dit sluit aan bij **wetsartikel a**.

Positieve conflictoplossing is één van de hoofddoelstellingen van het programma. De Vreedzame School beschrijft en levert een structureel longitudinaal aanbod sociale en maatschappelijke competenties dat nodig is om te functioneren in een pluriforme democratische samenleving. Dit sluit aan bij **wetsartikel b**.

Er is ruim aandacht in het programma voor diversiteit en respect voor alle vormen van diversiteit. Het vermogen om je in een ander te kunnen verplaatsen en het belang van inclusie en bestrijden van uitsluiting en discriminatie komen sterk in het programma naar voren. Dit sluit aan bij **wetsartikel c**.

Eén van de pijlers van het programma is het helpen vormgeven van de school tot een oefenplaats voor democratisch burgerschap en actieve participatie. Dit valt samen met wetsartikel d uit de wet.

5. De Wagemaker als oefenplaats

Op De Wagemaker is burgerschap geen los vak, maar iets wat leerlingen dagelijks oefenen in de praktijk. In de klas leren zij met elkaar in gesprek te gaan over verschillen van mening, conflicten op te lossen en morele keuzes te bespreken, bijvoorbeeld naar aanleiding van het Jeugdjournaal of actuele gebeurtenissen uit het dorp en de wereld. Zo leren zij hun stem te gebruiken, naar elkaar te luisteren en respectvol om te gaan met andere perspectieven.

Leerlingen ervaren ook heel concreet wat inspraak en invloed uitoefenen betekent. Via de leerlingenraad denken zij mee over schoolzaken zoals het schoolplein of de keuze voor een nieuwe methode, en ervaren zij hoe besluiten tot stand komen en wat het vraagt om samen verantwoordelijkheid te dragen. In groep 7 en 8 oefenen zij democratisch handelen tijdens Democracy, waar zij in de raadzaal van het gemeentehuis samen een stad besturen en keuzes maken binnen een beperkt budget. En op de Wagemaker geven we de leerling de ruimte om regelmatig zelf de manier, plaats en tijd van het leren te bepalen.

Het burgerschapsonderwijs is bovendien sterk verbonden met het dorp Landsmeer. Leerlingen dragen bij aan de dodenherdenking op 4 mei, onderhouden contact met het verzorgingstehuis en doen mee aan activiteiten zoals de World Clean Up Day. Door deze ontmoetingen en acties ervaren zij dat hun handelen ertoe doet en dat zij zelf kunnen bijdragen aan het welzijn van anderen en hun leefomgeving.

Tegelijkertijd verbreedt de school bewust de blik naar buiten. In thematisch onderwijs met Blink, in rijke lees- en gesprekssituaties en tijdens momenten als Paarse Vrijdag oefenen leerlingen met het omgaan met diversiteit, inclusie en mondiale vraagstukken. Zo groeit de Wagemaker uit tot een echte democratische oefenplaats, waar leerlingen leren om geworteld te zijn in hun dorp én betrokken te zijn bij de wereld om hen heen. Zie voor een koppeling van doelen en activiteiten onze leerlijn in bijlage 1 en onze activiteitenkalender in bijlage 3.

SLO-kerndoelen burgerschap

Om inzichtelijk te maken in hoeverre onze oefenplaats en ons onderwijsaanbod de kerndoelen burgerschap van de SLO dekken, is in bijlage 2 een uitgebreid overzicht opgenomen waarin de kerndoelen expliciet zijn gekoppeld aan ons aanbod. Daarnaast is in onze leerlijnen per onderdeel zichtbaar gemaakt waar en hoe de SLO-kerndoelen terugkomen en worden geraakt (zie bijlage 1).

6. Burgerschap als onderdeel van kwaliteits- en onderwijskundig beleid

Het team van de Wagemaker heeft zich georganiseerd volgens de principes van een professionele verbetercultuur. Zie hiervoor ook het Kwaliteitsbeleid van de Wagemaker. We werken frequent samen om ons onderwijs steeds verder te ontwikkelen. De uitgangspunten voor het pedagogisch handelen van onze medewerkers staan gedocumenteerd in de het Beleid Sociale Veiligheid Wagemaker. Deze benadering ondersteunt onze missie en visie op burgerschap, waarbij we ervoor zorgen dat de waarden die we beschreven hebben ook daadwerkelijk in de dagelijkse praktijk worden toegepast.

Jaarlijks worden de uitgangspunten voor het nieuwe schooljaar wederom door het hele team vastgesteld in dit document.

Verbinding

Met deze aanpak is duidelijk dat de school staat voor goed burgerschap en dat het team zich daarin wil blijven ontwikkelen. De documentatie is te vinden in de digitale boekenkast van de school (ouderportaal), maar wordt ook gedeeld met bijvoorbeeld de buitenschoolse opvang. Met regelmaat worden ouders door de leerkracht (op groepsniveau) of via de nieuwsbrief op de hoogte gebracht van ontwikkelingen in de school op het gebied van de uitvoering van dit beleid in de schoolpraktijk. Soms zullen we ontwikkelingen ook kenbaar maken in het dorp door bijvoorbeeld een bericht te plaatsen in het plaatselijke krantje.

Rol van de teamleden

- Medewerkers van de Wagemaker dragen de Grondwet van De Wagemaker (Vreedzame School) en verwachtingen van leerlingen, leerkrachten en ouders uit, leven deze na en geven het goede voorbeeld.

- Iedereen is zich bewust van en onderschrijft de ambitie van de school m.b.t. burgerschap, zoals in het beleidsplan staat beschreven en handelt daarnaar of speelt in op dagelijkse situaties waarin burgerschapsvorming relevant is. (bijvoorbeeld bij meningsverschillen of conflicten).
- Het team geeft leerlingen de ruimte om ook zelf te bepalen wat goed burgerschap is.
- Medewerkers hebben zicht op de culturele achtergrond, de gewoontes en de normen en waarden van onze leerlingen en hun ouders en volgen de afspraken en beleid over de omgang met diversiteit.
- Leraren zijn op de hoogte van het aanbod van zijn of haar bouw en zorgen voor voldoende tijd en aandacht in haar/zijn groep.
- In de voorbereiding van een thema maakt de leerkracht een keuze uit de doelen en het bijbehorende aanbod voor burgerschap voor zijn of haar groep.
- Als de leerkracht een keuze heeft gemaakt wordt het (geïntegreerd) aangeboden in de dagelijkse praktijk, in projectvorm of binnen het lopende school-brede thema (OJW)
- Er kan gebruik gemaakt worden van OJW-bronnen (SLO- doelen; oriëntatie op jezelf en de wereld) of een van de methodes, passend bij het gekozen aanbod.
- De leerkracht gebruikt de methode en de handelwijze van De Vreedzame school. Lessen op maat, passend bij de groep zijn prima, mits de beschreven doelen nagestreefd worden.

Specialismen

Onze school beschikt over een specialist in relatie tot burgerschap. De voorzitter van de werkgroep Burgerschap is op de hoogte van de actuele ontwikkelingen m.b.t. burgerschap. Zij informeert het team in teamwerkmomenten over ontwikkelingen op het terrein van burgerschap en zet de lijnen uit voor het kwaliteitsbeleid m.b.t burgerschap. In het kader van de sociale ontwikkeling geeft deze specialist sturing aan de start van het schooljaar in de Gouden Weken.

Borging leerlijn burgerschap

Schooldoel 1 Respect, inclusie en diversiteit

- De **kenniscomponent** van dit doel wordt aangeboden via Blink Wereld en Blink Lezen, waarin leerlingen kennismaken met verschillen tussen mensen, culturen en leefwerelden. Middels de betreffende methodetoetsen wordt voortgang op de doelen gemeten.
Streefniveau: Het is ons streefniveau dat 75% van de leerlingen in groep 8 een 7 scoort of hoger.
- De ontwikkeling van **houding en vaardigheden** vindt doorlopend plaats via de methode Vreedzaam. Binnen deze methode wordt expliciet gewerkt aan respect, inclusie en het omgaan met verschillen. Dit gebeurt schoolbreed binnen vaste blokken, waarbij de inhoud en diepgang aansluiten bij de ontwikkelingsfase van de leerlingen.

Streefniveau: Het is ons streefniveau dat 75% van de leerlingen in groep 7 en 8 een positieve respons geeft op de sociale competenties, communicatieve vaardigheden, conflictantering en omgaan met verschillen uit de Venster vragenlijst voor het meten van sociale competenties. En het percentage kinderen dat negatieve antwoorden geeft lager blijft dan 8%.

Schooldoel 2 Maatschappelijke ondernemerszin

- De **kenniscomponent** van dit doel wordt aangeboden via Blink Wereld en Blink Lezen, waarin leerlingen kennismaken met de rechtsstaat, democratische waarden, kinder- en mensenrechten, maatschappelijke vraagstukken en macht en inspraak. Middels de betreffende methodetoetsen wordt voortgang op de doelen gemeten.
Streefniveau: Het is ons streefniveau dat 75% van de leerlingen in groep 7 en 8 een 7 scoort of hoger.
- De **vaardigheden** en **houding** m.b.t. democratische vaardigheden (afspraken maken en naleven, inspraak geven en nemen, meedenken en meebeslissen en verantwoordelijkheid begrijpen) en burgerschapsattitudes (zorg dragen voor de groep en de school, actieve betrokkenheid, rechtvaardigheidsgevoel en bijdragen aan de gemeenschap) evalueren we met een rubric (nog in ontwikkeling).
Streefniveau: het is ons streefniveau dat 75% van de leerlingen in groep 7 en 8 niveau C haalt of hoger.

Daarnaast volgen we de ontwikkeling van de leerlingen middels ons Dorps en werelds reflectieformulier waarin beide thema's uit de leerlijnen geëvalueerd worden. Het reflectieformulier is onderdeel van het portfolio van groep 4 t/m 8 en wordt bij het rapport toegelegd.

Streefniveau: het is ons streefniveau dat 100% van de leerlingen dit reflectieformulier invult en erop reflecteert tijdens de rapportbespreking.

Borging Burgerschapsbeleid

Naast het volgen van de ontwikkeling van leerlingen monitoren wij burgerschap ook op schoolniveau. We verzamelen structureel informatie over de sociale veiligheid, de kwaliteit en actualiteit van ons burgerschapsbeleid en de mate waarin teamleden bekend zijn met en handelen naar de gezamenlijke visie en doelen. Hiervoor maken wij gebruik van verschillende instrumenten:

- de Quicksan Burgerschap Team (1x per vier jaar)
- schooldiagnose *Eijkpunten voor goed burgerschapsonderwijs* door het managementteam (1x per jaar)
- sociale ontwikkeling, jaarlijks via breed tevredenheidsonderzoek of WMK
- vragenlijst Sociale Veiligheid van Vensters (jaarlijks)

De uitkomsten van deze metingen worden geanalyseerd en besproken, waarna gerichte actiepunten worden vastgesteld. Deze actiepunten worden vastgelegd en opgevolgd via de bijbehorende kwaliteitskaarten, het jaarplan en waar nodig het schoolplan, zodat burgerschap een cyclisch en blijvend aandachtspunt is binnen onze schoolontwikkeling.

Bijlage 1 Uitwerking schoolspecifieke leerlijnen

Koppeling schoolspecifieke leerdoelen aan SLO-kerndoelen burgerschap

Schoolspecifiek leerdoel	SLO-kerndoel (nr.)	Waarom sluit dit aan
Doel 1: Respect, inclusie en diversiteit	Kerndoel 19 – Democratische oefenplaats	Leerlingen oefenen dagelijks met respectvol samenleven, luisteren, conflicten oplossen en omgaan met verschillen binnen de schoolgemeenschap.
	Kerndoel 20 – Samenleven in een democratische rechtsstaat	Leerlingen leren de betekenis van basiswaarden zoals gelijkwaardigheid, vrijheid en solidariteit en begrijpen waarom respect en inclusie essentieel zijn in een democratische samenleving.
	Kerndoel 20 (diversiteit)	Leerlingen verkennen verschillen in identiteit, achtergrond en perspectief en leren stereotypering, discriminatie en uitsluiting herkennen en bespreekbaar maken.
	Kerndoel 21 – Democratische en maatschappelijke betrokkenheid	Leerlingen leren verantwoordelijkheid nemen voor een veilige en inclusieve groep en komen op voor gelijkwaardigheid en rechtvaardigheid.
Doel 2: Maatschappelijke ondernemerszin	Kerndoel 19 – Democratische oefenplaats	Leerlingen ervaren inspraak, samenwerking en verantwoordelijkheid binnen school door actief mee te denken en mee te doen aan gezamenlijke initiatieven.
	Kerndoel 20 – Samenleven in een democratische rechtsstaat	Leerlingen verwerven inzicht in democratische processen, rechten en plichten en leren hoe zij invloed kunnen uitoefenen binnen hun leefomgeving.
	Kerndoel 21 – Democratische en maatschappelijke betrokkenheid	Leerlingen oefenen met participatie: initiatief nemen, meebeslissen, actievoeren en bijdragen aan oplossingen voor lokale en maatschappelijke vraagstukken.
	Kerndoel 21 (bijdragen aan de samenleving)	Leerlingen ontwikkelen betrokkenheid, solidariteit en verantwoordelijkheid en ervaren dat hun handelen verschil kan maken voor anderen en voor de samenleving.

Doel 1	Groep 1-2-3		Groep 4-5-6 Als 1-2-3 +		Groep 7-8 Als 4-5-6 +	
	Doel	Aanbod	Doel	Aanbod	Doel	Aanbod
	De leerling.....		De leerling....		De leerling....	
Kennis	• weet wat respect is en dat iedereen erbij hoort. • ontdekt dat gevoelens en meningen van anderen belangrijk zijn.	Vreedzaam Blok 1 – We horen bij elkaar Lessen over: erbij horen, kennismaken, verschillen, samen afspraken maken Blok 2 – We lossen conflicten zelf op Lessen: 2.1–2.3 Focus: grenzen aangeven, ruzie herkennen, goedmaken Blok 4 – We hebben hart voor elkaar Lessen over: gevoelens herkennen, troosten, zorgen voor elkaar Relevante activiteiten: • Gouden weken • Rijke leesomgeving	• weet dat mensen verschillend kunnen denken en leven. • begrijpt dat iedereen uniek is en dat verschillen waardevol zijn. • weet hoe moderne media invloed hebben op zijn dagelijks leven.	Blink wereld en lezen • kennismaken met andere culturen, tradities en leefwijzen • vergelijken van leefwerelden (Nederland en wereld) • gesprekken over identiteit, cultuur en media • oefenen met luisteren, verwoorden en onderbouwen van meningen Vreedzaam Blok 1 – We horen bij elkaar Groepsvorming, omgaan met verschillen Blok 2 – We lossen conflicten zelf op Lessen: 2.1–2.3 Respectvol omgaan met ruzies en belangen	• heeft inzicht in burgerschapswaarden zoals respect, inclusie, gelijkwaardigheid en diversiteit. • weet waarom bovengenoemde begrippen belangrijk zijn in een democratische samenleving • weet wat uitsluiting en discriminatie betekenen en wat de gevolgen daarvan zijn. • herkent hoe digitale media invloed uitoefenen op meningsvorming en gedrag.	Blink wereld en lezen • verdiepen in maatschappelijke en actuele vraagstukken • oefenen met dialoog, debat en perspectiefwisseling • reflectie op eigen rol, gedrag en online omgang • bespreken van inclusie, discriminatie en gelijkwaardigheid Vreedzaam Blok 1 – We horen bij elkaar Veiligheid, groepsdruk, verantwoordelijkheid Blok 2 – We lossen conflicten zelf op Lessen: 2.1–2.3 Conflicten analyseren en herstellen Blok 3 – We hebben oor voor elkaar Lessen: 3.1–3.3 Standpunten, dialoog, respectvol verschil
Houding	• laat zien dat hij aardig en behulpzaam is. • neemt verantwoordelijkheid voor zijn eigen gedrag.		• toont respect door bv. een vraag te stellen, ook als iemand iets anders vindt of doet. • is nieuwsgierig naar anderen en hun mening.		• toont empathische houding tegenover anderen. • neemt verantwoordelijkheid voor zijn bijdrage aan een veilige en positieve omgeving, op school en online.	

Vaardigheden	• oefent met samen spelen en samenwerken. • kan conflicten op een rustige manier op te lossen door bv. te zeggen wat niet prettig is.	• Jeugdjournaal vanaf groep 3 • Diverse feesten en viering • Bezoek verzorgings-tehuis Landsmeer • Schoolpicknick	• kan zijn mening onderbouwen met een argument. • luistert naar een ander en kan in zijn eigen woorden herhalen wat die persoon zegt. • kan respectvol omgaan met meningsverschillen en samen zoeken naar oplossingen.	Blok 3 – We hebben oor voor elkaar Lessen: 3.1–3.3 Luisteren, perspectief nemen, misverstanden Blok 4 – We hebben hart voor elkaar Empathie, rekening houden met anderen Relevante activiteiten: • Gouden weken • Paarse vrijdag • Rijke leesomgeving • Jeugdjournaal • Diverse feesten en viering • Bezoek verzorgings-tehuis Landsmeer • Schoolpicknick • Dodenherdenking 4-5 mei dorp	• kan zijn mening helder en respectvol verwoorden. • Ik kan mijn mening onderbouwen met goede argumenten • kan actief luisteren, samenvatten en zich inleven in anderen. • gaat constructief om met meningsverschillen en conflicten. • durft op te komen voor eerlijkheid, gelijkwaardigheid en samenwerking en ga onrecht tegen. • kan kritisch reflecteren op online informatie en bronnen.	Blok 4 – We hebben hart voor elkaar Inclusie, uitsluiting, empathie Relevante activiteiten: • Gouden weken • Bureau Halt online • Bezoek wereldmuseum • Gastles LHBTQ+ • Paarse vrijdag • Rijke leesomgeving • Jeugdjournaal • Diverse feesten en viering • Bezoek diverse gebedshuizen • Bezoek verzorgingstehuis Landsmeer • Schoolpicknick • Dodenherdenking 4-5 mei dorp
---------------------	--	--	--	---	---	---

Doel 2	Groep 1-2-3		Groep 4-5-6 Als 1-2-3 +		Groep 7-8 Als 4-5-6 +	
	Doel De leerling.....	Aanbod	Doel De leerling....	Aanbod	Doel De leerling....	Aanbod
Kennis	• weet dat hij onderdeel is van een groep (de klas, de school, het gezin, de buurt); • weet dat iedereen gevoelens, wensen en behoeften heeft, net als zichzelf; • weet dat regels en afspraken helpen om het samen fijn te hebben; • weet dat emoties een oorzaak en gevolg hebben (bijv. iemand is verdrietig omdat iets niet lukt); • weet dat samenwerken en delen nodig zijn om samen te spelen en te leren.	Vreedzaam • leren helpen en meedoen in de groep; • kleine verantwoordelijkheden dragen (taken, zorg voor materialen); • ervaren dat samenwerken nodig is om doelen te bereiken; • bijdragen aan een prettige en veilige groepssfeer. <i>Uit de methode</i> • Blok 5 (volledig, op ervarings-niveau) Relevante activiteiten: • Leerlingenraad en klassenvergaderingen • Bezoek verzorgingstehuis	• begrijpt dat mens, dier en natuur met elkaar verbonden zijn; • weet wat klimaatverandering betekent en welke gevolgen dit heeft voor mens, dier en milieu; • kan uitleggen waarom het belangrijk is om goed voor de aarde te zorgen; • kent manieren om duurzamer om te gaan met afval, energie en grondstoffen; • weet dat mensen samen kunnen werken aan oplossingen voor maatschappelijke en milieuproblemen; • begrijpt dat iets doen voor een ander of voor de wereld bijdraagt aan een rechtvaardige samenleving.	Blink wereld en lezen (begrijpen, vergelijken, toepassen) • inzicht in hoe mensen samenwerken in buurten, dorpen en landen; • kennismaken met thema's als duurzaamheid, natuur en milieu; • begrijpen dat keuzes gevolgen hebben voor anderen en de omgeving; • lezen bespreken van teksten over helpen, zorgen en samenleven. <i>Blink Lezen verdiept het begrip door reflectie en gesprek</i> Vreedzaam • verantwoordelijkheid nemen voor taken binnen de groep;	• weet dat hij of zij als individu invloed heeft op de directe omgeving (school, dorp, natuur en samenleving); • weet hoe democratische processen werken. • begrijpt wat duurzaamheid, solidariteit en zorg voor elkaar betekenen in de praktijk; • kent voorbeelden van maatschappelijke thema's zoals afval, energie, armoede, rechtvaardigheid en inclusie; • weet hoe samenwerking en betrokkenheid bijdragen aan een betere samenleving; • begrijpt dat actieve deelname aan projecten, goede doelen of lokale initiatieven verschil kan maken. • weet dat de rechtsstaat beschermt tegen willekeur en machtsmisbruik. • De leerling herkent situaties waarin macht oneerlijk wordt gebruikt en kan benoemen welke rechten daarbij in het geding komen.	Blink wereld en lezen (verdiepen, reflecteren, verbinden) • verdiepen in maatschappelijke en mondiale vraagstukken (armoede, duurzaamheid, ongelijkheid); • inzicht in democratisch handelen, verantwoordelijkheid en participatie; • reflecteren op eigen rol als burger binnen school en samenleving; • kritisch lezen van teksten over maatschappelijke betrokkenheid en ondernemingszin. • Leerlingen verbinden kennis aan hun eigen handelen en keuzes. Vreedzaam • Verantwoordelijkheid nemen binnen

		• World Cleanup day • Natuureducatie Twiske • Voorlees-momenten	• weet het verschil tussen afspraken (thuis, klas, school) en wetten (gemeente/land)	• meedenken over afspraken en oplossingen; • ervaren dat eigen handelen gevolgen heeft voor anderen; • kennismaken met gezamenlijke besluitvorming.		• en buiten de groep; • actief bijdragen aan een positieve schoolcultuur; • reflecteren op rechtvaardigheid en ieders rol; • oefenen met democratisch handelen en participatie.
Houding	• toont belangstelling voor anderen (vragen, luisteren, meedoen); • leert zich in te leven in hoe een ander zich voelt; • ervaart dat helpen, delen en troosten fijn voelt; • voelt zich verantwoordelijk voor zijn groepje, klas of taak; • laat merken dat ze trots zijn als het samen lukt.		• toont betrokkenheid bij de natuur en bij anderen; • voelt verantwoordelijkheid voor de omgeving en eigen gedrag; • denkt actief mee over wat beter of duurzamer kan; • is trots op eigen bijdragen aan een project of actie; • waardeert samenwerking en luistert naar ideeën van anderen; • ervaart dat maatschappelijke inzet en zorg voor de wereld verschil maken.	<i>Uit de methode:</i> • Blok 5 (volledig) • Blok 6 (selectief: inspraak, afspraken, meedoen) Relevante activiteiten: • Leerlingenraad en klassen-vergaderingen • Bezoek verzorgingstehuis • World Cleanup day • Natuureducatie Twiske • Dodenherdenking 4-5 mei	• toont verantwoordelijkheid voor gezamenlijke taken en schoolafspraken; • denkt kritisch na over keuzes en hun gevolgen voor mens, dier en natuur; • is betrokken bij de gemeenschap en bereid om iets bij te dragen; • staat open voor andere meningen en perspectieven; • voelt zich mede-eigenaar van de leefomgeving (school, buurt, wereld); • toont trots en motivatie bij het uitvoeren van projecten of acties die iets betekenen voor anderen.	<i>Uit de methode:</i> • Blok 5 (volledig) • Blok 6 (selectief, verdiepend) Relevante activiteiten: • Democracy spel • Leerlingenraad en klassen-vergaderingen • Bezoek verzorgingstehuis • World Cleanup day • Natuureducatie Twiske • Dodenherdenking 4-5 mei • Rondleiding school

Vaardigheden	• De leerlingen leren en oefenen om: • samen te werken in rollenspellen, hoekenwerk en groepsopdrachten; • emoties te herkennen en benoemen bij zichzelf en anderen; • te troosten of hulp te bieden als iemand verdrietig of boos is; • afspraken te maken en na te komen tijdens spel en kringactiviteiten; • te delen en om de beurt te gaan, zodat iedereen mee kan doen; • meningsverschillen op te lossen met woorden en begeleiding van de leerkracht.		• in gesprek te gaan over klimaat, milieu en maatschappelijke thema's; • ideeën te bedenken en uit te voeren voor duurzamer gedrag (bijv. afvalscheiding, energiebesparing, opruimacties); • samen te werken aan projecten die goed zijn voor mens, dier of natuur; • een mening te vormen en te delen over maatschappelijke kwesties; • problemen te onderzoeken en oplossingen te bedenken in groepsopdrachten; • verantwoordelijkheid te nemen voor eigen keuzes en acties; • initiatieven te tonen bij acties voor een goed doel of milieuproject.	• Gastsprekers bv. burgemeester of gemeenteraadslid • Prinsjesdag	• samen te werken aan projecten die de school of het dorp verbeteren; • verantwoordelijkheid te nemen voor het uitvoeren van gezamenlijke taken; • maatschappelijke en milieuproblemen te onderzoeken en erover te discussiëren; • een mening te vormen, beargumenteren en presenteren aan anderen m.b.t. een maatschappelijk probleem; • kan uitleggen dat democratische waarden soms met elkaar botsen en hierover een afgewogen mening geven. • initiatieven te tonen en acties te organiseren die bijdragen aan duurzaamheid, zorg en solidariteit; • reflecteren op eigen handelen en wat dat betekent voor de samenleving; • kan voorbeelden geven van ongelijkheid in de samenleving en nadenken over wat eerlijk en rechtvaardig is. • anderen te inspireren om mee te doen aan een goed doel of verbeterproject.	• Gastsprekers bv. burgemeester of gemeenteraadslid • Prinsjesdag
---------------------	---	--	--	--	---	--

Bijlage 2 De Wagemaker als oefenplaats

Kerndoel 19 Democratische oefenplaats	Op de Wagemaker werken we aan dit doel door:
De school geeft vorm aan de democratische oefenplaats De school stimuleert sociale maatschappelijke competenties van leerlingen. Het gaat hierbij om: • aanbieden van kennis en vaardigheden ten aanzien van basiswaarden van de democratische rechtsstaat en de diverse samenleving, gericht op respectvolle omgang; • stimuleren van sociale vaardigheden en kritische denkvaardigheden; • stimuleren van respectvolle communicatie, offline en online; • aanbieden van activiteiten die sociale cohesie en actief burgerschap stimuleren	• Schoolveiligheid centraal te stellen in onze missie en visie (zie schooltekening) • Gedrag en burgerschap cyclisch te bespreken in kwaliteitsbeleid. • "Je gezien en gehoord voelen" en "Dit past bij mij" centraal te stellen in onze missie en visie (zie schooltekening). • Gouden weken te organiseren met jaarlijks specifieke aandacht voor de grondwet van de school en groepsregels en afspraken. <i>Schoolspecifiek: WGM leerlingen leren over respect en inclusie.</i> • Vanaf eind groep 3 wordt tijdens de pauze het jeugdjournaal bekeken of andere programma's met een maatschappelijke inslag. Naar aanleiding van de actualiteit is er vervolgesprek in de klas en worden verbanden gelegd met de leefwereld van de leerlingen zelf. <i>Zij leren over de landelijke- en wereld actualiteiten in het nieuws en verbreden hun algemene kennis.</i> • Rijke leesomgeving: literatuur in de schoolbib waarin aandacht is voor maatschappelijke thema's, diversiteit en inclusie. <i>Zij leren dat lezen een belangrijke sleutel is tot volwaardige deelname aan de maatschappij en lezen graag.</i> • Groep 7 en 8 doen mee aan Democracity. Een spel waarin de leerlingen van de groepen 7 en 8 samen een fictieve stad bouwen, waarbij zij samen interessante keuzes moeten maken. Het programma wordt gespeeld in de raadzaal van het gemeentehuis. <i>Zij leren spelenderwijs over democratie, gemeentepolitiek en besluitvorming door zelf een stad te bouwen in een raadzaal met een beperkt budget. Schoolspecifiek: WGM leerlingen leren over maatschappelijke ondernemingszin.</i> • Opdrachten en gesprekken die bij Blink behandeld worden. Leerlingen worden uitgedaagd dieper na te denken over maatschappelijke onderwerpen en hierover respectvol met elkaar in gesprek te gaan. • De nieuwe taalmethode te kiezen op het verzorgen van lessen en activiteiten die bijdragen aan het verwerven van vaardigheden voor o.a. het voeren van gesprekken over- of het presenteren over democratische waarden en de leerling zelf. En de leerlingen actief te betrekken bij het kiezen van een nieuwe methode. <i>Schoolspecifiek: WGM leerlingen leren over maatschappelijke ondernemingszin.</i> • De nieuwe taalmethode te kiezen op het verzorgen van lessen en activiteiten die bijdragen aan het verwerven van vaardigheden voor o.a. het voeren van gesprekken over- of het presenteren over

	democratische waarden en de leerling zelf. En de leerlingen actief te betrekken bij het kiezen van een nieuwe methode. <i>Schoolspecifiek: WGM leerlingen leren over maatschappelijke ondernemingszin.</i> • Het team van de Wagemaker stemt de visie op digitale geletterdheid af op Digitaal Burgerschap (schooljaar 25-26). • Middels de lessen vanuit de methode de Vreedzame School: Schoonklimaat Wij werken als school aan een klimaat waarin we streven naar: 1. Leerlingparticipatie (een stem geven, democratie) en de school als oefenplaats 2. Een positief sociaal en moreel klimaat in klas en school 3. Sociale verbondenheid en de klas en school als een gemeenschap (relatie, contact!) 4. De invloed van leeftijdgenoten 5. Positieve conflictoplossing en mediatie als centraal thema 6. Het vastleggen van waarden en normen en deze zeer consequent invoeren, onderhouden en naleven
--	--

Kerndoel 20 De leerling leert over samenleven in een democratische rechtsstaat	Op de Wagemaker werken we aan dit doel door:
A. De leerling redeneert over het belang van basiswaarden van de democratische rechtsstaat. Het gaat hierbij om: • beschrijven van de betekenis van basiswaarden van de democratische rechtsstaat: vrijheid, gelijkwaardigheid en solidariteit;	• Groep 7 en 8 doen mee aan Democracy. Een spel waarin de leerlingen van de groepen 7 en 8 samen een fictieve stad bouwen, waarbij zij samen interessante keuzes moeten maken. Het programma wordt gespeeld in de raadzaal van het gemeentehuis. <i>Zij leren spelenderwijs over democratie, gemeentepolitiek en besluitvorming door zelf een stad te bouwen in een raadzaal met een beperkt budget. Schoolspecifiek: WGM leerlingen leren over maatschappelijke ondernemingszin.</i> • De actualiteit m.b.t. het thema diversiteit te bespreken in het team en in de groepen. Dit kan zijn naar aanleiding van 'Paarse vrijdag', maar ook naar aanleiding van een incident op het schoolplein. (zie voor omgang Paarse Vrijdag bijlage F) <i>Zij leren over verschillen die er o.a. zijn in afkomst, gender, politieke voorkeur en leren het daar met elkaar over te hebben in de veilige setting van de groep. Schoolspecifiek: WGM leerlingen leren over respect en inclusie.</i>

• beschrijven hoe de Grondwet, kinder- en mensenrechten basiswaarden van de democratische rechtsstaat mogelijk maken; • redeneren over hoe vrijheid, gelijkwaardigheid en solidariteit met elkaar op gespannen voet kunnen staan; • ervaringen opdoen met het voeren van dialogen, omgaan met conflicten en gelijkwaardige behandeling; • herkennen en benoemen hoe basiswaarden van de democratische rechtsstaat een rol spelen in de samenleving en het eigen leven.	• De lessen van de Vreedzame School (zie hierboven voor de uitgangspunten). <i>Zij leren middels de lessen en de ondersteuning vanuit de leerkracht sociale- en communicatieve vaardigheden, conflictoplossing, verantwoordelijkheid en actief burgerschap.</i> • Middels de lessen in onderstaande thema's van de methode Blink waarin begrippen als de democratische rechtsstaat, de grondwet, kinder- en mensenrechten en de basiswaarden vrijheid, gelijkheid en solidariteit behandeld worden: <table border="1" data-bbox="828 406 1545 944"> <tr> <td data-bbox="828 406 1205 657"> Groep 1/2 Fantastische aarde Onze buurt Jouw gekke lijf Het dierenmysterie Levende verhalen </td><td data-bbox="1205 406 1545 657"> Groep 3/4 Gezellige tradities Bouwen maar Hallo Wereld Ik en mijn familie Sterke verhalen Terug naar de Dino's </td></tr> <tr> <td data-bbox="828 657 1205 944"> Groep 5/6 Aardse extremen Ik hou van Holland Stadsmakers Het wereldrestaurant Wereldse kinderen Dit wil ik zeggen! </td><td data-bbox="1205 657 1545 944"> Groep 7/8 Altijd onderweg De experimentele keuken Reis de wereld rond Machtige media Oorlog en Vrede Recht en rechtvaardigheid </td></tr> </table>	Groep 1/2 Fantastische aarde Onze buurt Jouw gekke lijf Het dierenmysterie Levende verhalen	Groep 3/4 Gezellige tradities Bouwen maar Hallo Wereld Ik en mijn familie Sterke verhalen Terug naar de Dino's	Groep 5/6 Aardse extremen Ik hou van Holland Stadsmakers Het wereldrestaurant Wereldse kinderen Dit wil ik zeggen!	Groep 7/8 Altijd onderweg De experimentele keuken Reis de wereld rond Machtige media Oorlog en Vrede Recht en rechtvaardigheid
Groep 1/2 Fantastische aarde Onze buurt Jouw gekke lijf Het dierenmysterie Levende verhalen	Groep 3/4 Gezellige tradities Bouwen maar Hallo Wereld Ik en mijn familie Sterke verhalen Terug naar de Dino's				
Groep 5/6 Aardse extremen Ik hou van Holland Stadsmakers Het wereldrestaurant Wereldse kinderen Dit wil ik zeggen!	Groep 7/8 Altijd onderweg De experimentele keuken Reis de wereld rond Machtige media Oorlog en Vrede Recht en rechtvaardigheid				
B. De leerling verkent hoe die kan omgaan met diversiteit in de samenleving	Op de Wagemaker werken we aan dit doel door:				
De leerling geeft aan hoe diens handelen verbonden is met democratische waarden Het gaat hierbij om:	• Thema's als Paarse Vrijdag en discriminatie binnen het team te bespreken en, passend bij de leeftijd, te bespreken met de leerlingen in de groepen. <i>Schoolspecifiek: WGM leerlingen leren over respect en inclusie.</i> • Middels de lessen in onderstaande thema's van de methode Blink. Groep 3-4: Ik en mijn familie, Feest in de wereld, Groep 5/6 Ik hou van Holland, Het wereldrestaurant, De groene fabriek, Groep 7/8 Wereldsterren, Stem op mijn partij!, Altijd onderweg, Fantastische families, Oorlog en vrede, Terug naar				

• beschrijven van aspecten van diversiteit: godsdienst, levensovertuiging, politieke gezindheid, afkomst, geslacht, handicap en seksuele gerichtheid; • verkennen van de eigen identiteit ten aanzien van aspecten van diversiteit; • herkennen en benoemen van stereotypering, discriminatie en uitsluiting; • benoemen van het belang dat mensen elkaar gelijkwaardig behandelen; • ervaringen opdoen met het omgaan met verschillende perspectieven en ervaringen van anderen, overeenkomsten en verschillen, oordeel uitstellen, omgaan met mogelijkheden en gedrag van anderen.	de Dino's, Projectthema's (gr 5 t/m 8) De verhalenkoffer '40-'45 Kinderverkiezingen, Specials Black Lives Matter (gr 7/8), Het verhaal van Nederland (gr 8) • Rijke leesomgeving: literatuur in de schoolbieb waarin aandacht is voor diversiteit en inclusie. <i>Zij leren dat lezen een belangrijke sleutel is tot volwaardige deelname aan de maatschappij en lezen graag.</i> • De lessen van de Vreedzame School m.b.t. diversiteit, stereotypering, uitsluiting en anti-discriminatie • De actualiteit m.b.t diversiteitsvraagstukken te bespreken bijvoorbeeld vanuit het Jeugdjournaal • Bezoek aan diverse gebedshuizen. • We hebben contact met medewerkers van het verzorgingstehuis van Landsmeer en bezoeken bewoners soms, bijvoorbeeld voor het zingen van de Sint-Maartenliedjes. <i>Leerlingen leren aan het welbevinden van anderen (hulpbehoevenden) bij te dragen. Schoolspecifiek: WGM leerlingen leren over respect en inclusie.</i> • Leerlingen van de groepen worden uitgenodigd om bij te dragen aan de dodenherdenking van het dorp door het 4 en 5 mei comité. <i>Zij leren over de geleverde strijd en over de waarde bij de herdenking aanwezig te zijn voor nabestaanden. Schoolspecifiek: WGM leerlingen leren over respect en inclusie.</i>
--	---

Kerdoel 21 De leerling doet ervaringen op met democratische en maatschappelijke betrokkenheid	Op de Wagemaker werken we aan dit doel door:
A. De leerling verkent mogelijkheden om democratisch te handelen.	• Het kiezen van leerlingen voor de leerlingenraad (2^e week van het schooljaar). Vanuit de groepen 5,6,7 en 8 wordt er een jongen en een meisje gekozen. Samen met een teamlid en de schoolleiding bedenken zij actiepunten die zij op school verbeterd willen zien. Wekelijks komen zij 30 minuten bijeen. De leerlingenraad wordt ook om advies gevraagd voor allerlei schoolzaken, zoals het kiezen

Het gaat hierbij om: • beschrijven hoe je door middel van inspraak, verkiezingen en vertegenwoordiging invloed kunt uitoefenen; • ervaringen opdoen met inspraak en besluitvorming; • ervaringen opdoen met het uitdrukken van eigen standpunten, luisteren naar argumenten van anderen, compromissen sluiten en omgaan met de uitkomsten van besluitvormingsprocessen; • benoemen welke bijdrage de leerling zelf levert aan democratisch handelen.	van een nieuwe methode of de vormgeving van het schoolplein. <i>Zij leren samenwerken, communiceren en problemen oplossen, maar ook hoe het is om inspraak te hebben en beslissingen te nemen die invloed hebben op hun schoolomgeving. Schoolspectief: WGM leerlingen leren over maatschappelijke ondernemingszin.</i> • De leerlingenraad een belangrijke stem in de school te geven. • De nieuwe taalmethode te kiezen op het verzorgen van lessen en activiteiten die bijdragen aan het verwerven van vaardigheden voor o.a. het voeren van gesprekken over- of het presenteren over democratische waarden en de leerling zelf. En de leerlingen actief te betrekken bij het kiezen van een nieuwe methode. <i>Schoolspectrum: WGM leerlingen leren over maatschappelijke ondernemingszin.</i> • Dorps en werelds tegelijk te zijn: we doen bijvoorbeeld mee aan de World Clean Up Day op 25 september en maken samen periodiek de omgeving van de school schoon. <i>Leerlingen oefenen zorg te dragen voor hun directe omgeving en leren welke impact dat heeft op de 'gezondheid' van de wereld. Schoolspectrum: WGM leerlingen leren over maatschappelijke ondernemingszin.</i> • We nodigen iedereen uit voor de schoolpicknick bij aanvang van het jaar. Ouders, opa's en oma's en anderen, iedereen mag aansluiten. <i>Leerlingen ervaren de aandacht en betrokkenheid vanuit de hele schoolgemeenschap.</i> • We hebben contact met medewerkers van het verzorgingstehuis van Landsmeer en bezoeken bewoners soms, bijvoorbeeld voor het zingen van de Sint-Maartenliedjes. <i>Leerlingen leren aan het welbevinden van anderen (hulpbehoevenden) bij te dragen. Schoolspectrum: WGM leerlingen leren over respect en inclusie.</i> • Leerlingen ontvangen lessen van een medewerker vanuit Natuureducatie Twiske. Doel is de leerlingen mee te nemen in kennis over de nabije schoolomgeving en hen te betrekken bij het goed verzorgen daarvan. <i>Leerlingen leren over hun naaste schoolomgeving.</i> • Leerlingen van de groepen worden uitgenodigd om bij te dragen aan de dodenherdenking van het dorp door het 4 en 5 mei comité. <i>Zij leren over de geleverde strijd en over de waarde bij de herdenking aanwezig te zijn voor nabestaanden. Schoolspectrum: WGM leerlingen leren over respect en inclusie.</i> • Leerlingen van de groepen 4 en hoger vervullen bij toerbeurt een rol bij het rondleiden van geïnteresseerde ouders in de school. <i>Leerlingen leren de school te vertegenwoordigen en een steentje bij te dragen aan de organisatie. Schoolspectrum: WGM leerlingen leren over maatschappelijke ondernemingszin.</i> • De lessen vanuit de Vreedzame School m.b.t. democratisch handelen. • Middel van de lessen in onderstaande thema's van de methode Blink:
--	--

		Groep 1/2 Fantastische aarde Onze buurt Het dierenmysterie	Groep 3/4 Ruimte reizigers Bouwen maar Handige uitvinders Op ontdekkingsreis Natuurspeurders	
		Groep 5/6 Aardse extremen Stadsmakers Wonderlijke uitvindingen Dit wil ik zeggen! Bijzondere bewoners Klimaatkenners De groene fabriek	Groep 7/8 Stem op mijn partij! Reis de wereld rond Op leven en dood Machtige media Duurzaam design	
		Projectthema's Smart life gr 5-8 T.rex onderzoekslab Kijkje in de toekomst Kinderverkiezingen		
B. De leerling verkent mogelijkheden om bij te dragen aan de samenleving	Op de Wagemaker werken we aan dit doel door:			
Het gaat hierbij om; • benoemen van taken, rollen, rechten en plichten van jezelf en anderen in de samenleving; • onderzoeken van maatschappelijke initiatieven, bewegingen en organisaties en de middelen die zij aanwenden om bij te dragen aan de samenleving	• Groep 7 en 8 doen mee aan Democracity. Een spel waarin de leerlingen van de groepen 7 en 8 samen een fictieve stad bouwen, waarbij zij samen interessante keuzes moeten maken. Het programma wordt gespeeld in de raadzaal van het gemeentehuis. <i>Zij leren spelenderwijs over democratie, gemeentepolitiek en besluitvorming door zelf een stad te bouwen in een raadzaal met een beperkt budget. Schoolspecifiek: WGM leerlingen leren over maatschappelijke ondernemingszin.</i> • Interessante gasten uit te nodigen op school voor gesprek met de leerlingen, zoals bijvoorbeeld de burgemeester of de wethouder van Landsmeer.			

of veranderingen in de samenleving teweeg te brengen; • verkennen van actuele, maatschappelijke en duurzaamheidsvraagstukken; • ervaringen opdoen met verantwoordelijkheid nemen voor en bijdragen aan het welzijn van anderen; • verkennen van mogelijkheden om vanuit eigen idealen bij te dragen aan de samenleving, nu en in de toekomst.	• Betrokken te zijn bij dorpse evenementen zoals de dodenherdenking. <i>Leerlingen leren over de geschiedenis en hoe democratische waarden onder druk kunnen komen te staan. Schoolspecifiek: WGM leerlingen leren over respect en inclusie.</i> • Dorps en werelds tegelijk te zijn: we doen bijvoorbeeld mee aan de World Clean Up Day op 25 september en maken samen periodiek de omgeving van de school schoon. <i>Leerlingen oefenen zorg te dragen voor hun directe omgeving en leren welke impact dat heeft op de 'gezondheid' van de wereld. Schoolspecifiek: WGM leerlingen leren over maatschappelijke ondernemingszin.</i> • Leerlingen van de groepen 4 en hoger vervullen bij toerbeurt een rol bij het rondleiden van geïnteresseerde ouders in de school. <i>Leerlingen leren de school te vertegenwoordigen en een steentje bij te dragen aan de organisatie. Schoolspecifiek: WGM leerlingen leren over maatschappelijke ondernemingszin.</i> • Prinsjesdag 17 september en Stemrecht/ verkiezingen krijgt aandacht in de groepen 7 en 8; <i>Zij leren over de inrichting van de landelijke politiek.</i> • Het nieuws in de klas te bespreken (o.a. Jeugdjournaal) en waar mogelijk met de leerlingen initiatief te ontplooiën voor eigen actie als bijvoorbeeld het schrijven van brieven, het voeren van een actie etc.. <i>Zij leren een mening ontwikkelen, initiatief te tonen en op de hoogte te zijn van wel en wee in de wereld. Schoolspecifiek: WGM leerlingen leren over respect en inclusie.</i> • Leerlingen maken werkstukken en presentaties naar aanleiding van passende thema's in Blink en delen deze met elkaar en ouders. <i>Zij leren hun opgedane kennis en vaardigheden presenteren. Schoolspecifiek: WGM leerlingen leren over maatschappelijke ondernemingszin.</i>
--	--

Bijlage 3 Activiteitenkalender

	Periode 1 Nazomer	Periode 2 Herfst	Periode 3 Winter	Periode 4 Voorjaar	Periode 5 Zomer
Groep 1,2,3	Thema beredeneerd aanbod Schoolpicknick	Thema Bakker beredeneerd aanbod St. Maarten Bezoek de Keern (ouderen)	Thema beredeneerd aanbod Sint Kerst met kerstkaarten maken voor ouderen Voorleesmomenten door externen (burgemeester, ouders etc)	Thema beredeneerd aanbod Schoolreis Paas-lentefeest	Thema beredeneerd aanbod Wagemakerdag
Groep 4,5,6	Thema Blink Schoolpicknick Zwerfafval World CleanUp Groep 6: leerlingenraad	Thema Blink Paarse vrijdag Groep 6: leerlingenraad	Thema Blink Sint Kerst met kerstkaarten maken voor ouderen Voorleesmomenten door externen (burgemeester, ouders etc) Groep 6: leerlingenraad	Thema Blink Schoolreis Paas-lentefeest Groep 6: leerlingenraad	Thema Blink Wagemakerdag Groep 6: leerlingenraad
Groep 7,8	Thema Blink Schoolpicknick Prinsjesdag/ Stemrecht Verzorgen rondleiding en inloopochtenden nwe ouders Zwerfafval World CleanUp Leerlingenraad	Thema Blink Paarse vrijdag Verzorgen rondleiding en inloopochtenden nwe ouders Bureau Halt Online respect Leerlingenraad	Thema Blink Sint Kerst met kerstkaarten maken voor ouderen Verzorgen rondleiding en inloopochtenden nwe ouders Voorleesmomenten door externen (burgemeester, ouders etc) Democracy Leerlingenraad	Thema Blink Schoolreis Paas-lentefeest Verzorgen rondleiding en inloopochtenden nwe ouders Bezoek Wereldmuseum Bureau Halt Wie ben ik Leerlingenraad	Thema Blink Wagemakerdag Verzorgen rondleiding en inloopochtenden nwe ouders Gastles LHBTIQ/ identiteit Leerlingenraad